

Digiosaaminen tulevaisuuden terveystaloudessa

Marika Kunnari, TtT, YTM, osaamispäällikkö, Tulevaisuuden terveystaloudet, Lapin ammattikorkeakoulu

Outi Tieranta, TtM, lehtori, Tulevaisuuden terveystaloudet, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: terveystaloudet, digitalisaatio, hoitotyö, koulutus

Terveystaloudet muutoksessa

Väestön nopean ikääntymisen myötä terveystalouksien tarve on kasvanut ja jatkaa kasvuaan Suomessa. Samaan aikaan väestöllisen huoltosuhteen muutos aiheuttaa epätasapainoa terveydenhuollon palvelujen tuottajien ja palveluja tarvitsevien välillä (Suomen virallinen tilasto 2012).

Tämän päivän ja tulevaisuuden yksi suurimpia haasteita terveystalouksien tarpeisiin vastaamisessa on hoitotyön työvoimapula. Hoitajia siirtyy pois työelämästä eläköitymisen vuoksi enemmän kuin heitä ehditään kouluttaa tilalle. Lähes puolet työssä olevista sairaanhoitajista eläköityy vuoteen 2030 mennessä. (Hahtela 2019.) Samaan aikaan keskustellaan siitä, millä henkilökuntamäärällä eli hoitajamitoituksella pystytään vastaamaan autettavien tarpeisiin laadukkaasti ja turvallisesti.

Vaikka hoitajapula on selvä ongelma koko Suomessa, ei se kuitenkaan jakaudu tasaisesti koko maahan. Suomessa tulee olemaan suuria alueita, joissa pula hoitajista on suurempi ja hoitajia ei saada lainkaan. Näitä alueita ovat erityisesti väljästi asutut alueet. Yksi näistä on Pohjois-Suomi, jossa ikääntyminen on voimakkaampaa kuin muualla Suomessa. (Rissanen 2019.) Tulevaisuuden terveystalouksien on otettava huomioon tämä asia omassa toiminnassaan ja kyettävä vastaamaan alueen tarpeisiin.

Digitalisaatio terveystaloudessa

Yksi merkittävä vastaus pohjoisenkin Suomen hoitajapulaan on digitalisaation hyödyntäminen hoitotyössä. Digitalisaatio on laaja käsite, joka liittyy sekä tietoteknisiin ratkaisuihin (ICT-ratkaisut) että digitaalisiin eli sähköisiin palveluihin ja välineisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan digitalisaatiossa on kyse toimintatapojen uudistamisesta, palveluiden sähköistämisestä sekä sisäisten prosessien digitalisoinnista. Kyse on siten “isosta oivalluksesta, miten omaa toimintaa voidaan muuttaa jopa radikaalisti toisenlaiseksi tietotekniikan avulla”. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Digitalisaation laajeneminen uusille alueille aiheuttaa muutoksia toimintatavoissa, jotka voidaan kokea haastavina ja vaikeasti hallittavina. Onnistunut muutos edellyttää selkeitä tavoitteita, asiakkaiden ja työntekijöiden mukaan ottamista suunnitteluun sekä hyvin johdettuja muutosprosesseja ja toimenpiteitä. (Saario 2019.) Digitalisaation avulla sosiaali- ja terveyspalveluja voidaan tuottaa uusilla tavoilla ja aiempaa tehokkaammin. Sosiaali- ja terveysalan digitalisaation tavoitteena on muun muassa yhdenvertaista palveluiden saavutettavuutta, keskittää tietojen keräämistä sekä tarjota kansalaisille mahdollisuuksia oman terveyden seurantaan ja edistämiseen. Digi-palvelut antavat jatkossa kansalaisille nykyistä paremmat mahdollisuudet ylläpitää ja kehittää itse omaa hyvinvointiaan, terveyttään ja toimintakykyään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016.)

Työntekijöiden kannalta digitalisaation yhtenä tavoitteena on se, että tietojärjestelmät ja uudet digipalvelut (sähköiset palvelut) tukevat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia mahdollisimman hyvin heidän omassa työssään (Hyppönen & Ilmarinen 2016). Digitaaliset ratkaisut mahdollistavat terveydenhuollon ammattilaisille nopean ja ajantasaisen asiakkaan hyvinvointiin liittyvien tietojen hyödyntämisen kaikissa asiakkaalle palveluja antavissa organisaatioissa nykyistä helpommin (Sosiaali- ja terveysministeriö 2016). Teknologian käyttöönotto mahdollistaa lisäksi palvelujen laajemman tarjonnan ja tavoitettavuuden myös syrjäseuduilla (Paakki & Varila 2019). Digitalisaatio auttaa siten luomaan paremmat ja luotettavimmat palvelut hyvään elämään ihmisten eri elämänvaiheissa (Valtiovarainministeriö 2019).

Digitalisaatiossa on huolehdittava siitä, että asiakas on aina palvelun keskiössä. Palvelujen tulee olla työtä helpottavia ja tasavertaisesti saatavilla kaikille palvelujen käyttäjille. Digitalisaation integroiminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja hoitoprosesseihin vaatii hoitohenkilökunnalta uudenlaista ajattelua ja osaamista. Suurin osa tällä hetkellä työelämässä olevista terveydenhuollon ammattilaisista on suorittanut ammatillisen tutkintonsa ennen

digiosaamisen sisällyttämistä heidän perustutkintoonsa. Sairaanhoidajakoulutuksissa sähköisten terveyspalveluiden osaamisen vaatimukset on otettu huomioon sairaanhoidajakoulutuksen osaamisalueissa vasta viime vuosina (Eriksson, Korhonen, Merasto, Moio 2015). Näin ollen digiosaamisen mahdollistamiseen vaaditaan koulutusorganisaatioiden voimakasta panostusta myös täydennyskoulutuksen näkökulmasta.

Terveyspalveluihin liittyvän digiosaamisen varmistaminen Lapin ammattikorkeakoulussa

Ammattikorkeakoulun tehtävänä on vahvistaa monipuolista alueellista koulutus- ja TKI-toimintaa alueen toimijoiden tarpeisiin. Koulutuksen suunnittelussa tulee kyetä tunnistamaan tulevaisuuden tarpeet, jotta sillä voidaan vastata yhteiskunnan muutostarpeisiin. Lapin AMK:n sairaanhoidajakoulutuksessa painotetaan etä- ja digipalveluihin sekä palveluohjaamiseen liittyvää erityisosaamista. Tällä varmistetaan opiskelijan osaaminen kohdata sosiaali- ja terveysalan uudenlainen potilas- ja asiakaskunta, joka toimii ympärivuorokautisesti sähköisissä verkoissa ja erilaisissa virtuaalisissa yhteisöissä. (Opintopolku.fi 2019.) Opetussuunnitelmassa on huomioitu Sairaanhoidajaliiton sähköisten palveluiden strategiassa vuosille 2015-2020 sairaanhoidajan koulutuksen kompetensseihin esitetyt hoitotyön tiedonhallinnan sekä sähköisten terveyspalvelujen osaamisen sisällöt (Eriksson ym. 2015).

Opetussuunnitelman lisäksi opetukseen vahvasti integroitu hanketoiminta vastaa osaltaan digitalisaation vaatimuksiin. Lapin AMK on mukana Opetus- ja kulttuuriministeriön tukemissa valtakunnallisissa Yleissairaanhoitajan kliinisen osaamisen arviointi (yleSHarviointi) ja Sotepeda24/7 -hankkeissa, joissa molemmissa tavoitteena on vastata tulevaisuuden osaamistarpeisiin. YleSHarviointi-hankkeessa tarkoituksena on kehittää sairaanhoidajakoulutuksen kliinisen osaamisen ja sairaanhoidajan ydinosaamisen arviointia valtakunnallisesti. Yhtenä toimenpiteenä päivitetään sairaanhoidajakoulutuksen osaamislausekkeet, joissa digitaalisuuden tuomat osaamistarpeet on määritelty yhteistyössä Sotepeda24/7-hankkeen kanssa. Osaamislausekkeet ovat luettavissa blogissa <https://blogi.savonia.fi/ylesharviointi/>.

Sotepeda24/7-hankkeen tavoitteena on vahvistaa eri alojen opettajien, opiskelijoiden ja ammattilaisten osaamista sosiaali- ja terveysalan digitaalisten palvelujen ja rakenteiden käyttämisessä, johtamisessa ja kehittämisessä (Sotepeda24/7 2018-2020). Molemmissa

OKM:n hankkeissa korostuu verkko-oppimisen ja digitaalisuuden hyödyntäminen opetuksessa jo koulutuksen aikana. Näin ollen opiskelijoiden perusdigitaidot kehittyvät oppimisen ohessa.

Työvoiman osaaminen siirtyy tutkintoon johtavan koulutuksen kautta kuitenkin viiveellä, minkä vuoksi työelämässä jo oleville tulee olla mahdollisuus päivittää osaamistaan muun muassa täydennyskoulutuksilla. Lapin AMKissa on käynnissä Osaamisen Mahdollistaminen Digitaalisissa Hyvinvointipalveluissa (OmaDigi) –hanke (ESR), jossa tavoitteena on kehittää hyvinvointialan digitaalisten palveluiden ja välineiden käyttöön liittyvää hoitotyön ammattilaisten digiosaamista ja siihen liittyvää koulutusta. Hankkeessa toteutetaan koulutuksia eri organisaatioissa pilotoiden erilaisia digiosaamisen vahvistavia pedagogisia malleja kohdeorganisaatioiden tarpeiden mukaisesti. Pilotointien tuloksena tuotetaan koulutussisältöjä, joita voidaan hyödyntää jatkossa digiosaamisen kehittämisessä ja ylläpitämisessä.

Edellä kuvatut hankkeet edesauttavat osaltaan kehitystä, jonka mukaan Lapin AMKin Tulevaisuuden terveystalot -osaamisryhmässä panostetaan jatkossa vahvaan asiantuntijuuden kehittämiseen hoitotyöhön liittyvän digiosaamisen (esim. etähoitokoulutus ja hajautetut simulaatioympäristöt) parissa. Digiosaamiseen liittyvät sisällöt onkin nostettu ryhmän osaamiskärjeksi, jonka osalta jatkossa tavoitellaan asemaa sekä kansallisen että kansainvälisen tason huipulla. Tätä kehitystä edistetään jo meneillään olevassa Innovative Nurse (IN) sairaanhoitajakoulutuksessa, joka toteutetaan digitalisaatiota hyödyntäen pääosin etäopintoina. Kyseessä on Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustuksella rahoittama koulutus, jonka tavoitteena on turvata korkean osaamisen työvoiman saatavuutta ja uusintamista erityisesti osaajapula-aloilla ja väljästi asutuilla alueilla. Tässä yhteydessä vahvistetaan sairaanhoitajaopiskelijoiden digiosaamista koko koulutuksen ajan. Innovative Nurse (IN) -koulutuksesta saatujen kokemusten perusteella myös sairaanhoitajien perustutkintokoulutuksissa siirrytään jatkossa aiempaa enemmän tulevaisuuden terveystalotien edellyttämään digiosaamista vahvistavaan koulutusmalliin. Näin tehdään hyvän hoitotyön ja kyseisten palveluiden laadun varmistamiseksi, ei sen kustannuksella.

Lähteet

Eriksson, E., Korhonen, T. Merasto, M. & Moisio, E.-L. 2015. Teoksessa Sairaanhoitajaliiton sähköisten terveystalotien strategia vuosille 2015-2020. Viitattu 6.10.2019. Osoitteessa:

[https://sairaanhoitajat.fi/wpcontent/uploads/2016/01/S%C3%84HK%C3%96ISET_TERVPA
LV_STRATEGIA.pdf](https://sairaanhoitajat.fi/wpcontent/uploads/2016/01/S%C3%84HK%C3%96ISET_TERVPA
LV_STRATEGIA.pdf)

Hahtela, N. 2019. Sairaanhoitajien työolobarometri 2018. Viitattu 20.9.2019. Osoitteessa:
https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2019/01/tyoolobarometri_2018_web.pdf

Hyppönen, H. & Ilmarinen, K. 2016. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio. Terveiden ja
hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.9.2019. Osoitteessa:
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131301/URN_ISBN_978-952-302-
7398.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131301/URN_ISBN_978-952-302-
7398.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Opintopolku.fi. 2019. Sairaanhoitaja (AMK), Rovaniemi. Viitattu 4.10.2019. Osoitteessa:
<https://opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.10979207049>

Paakki, T. & Varila, R. 2019. Osatyökykyisen hoitohenkilökunnan kokemus etähoivan
merkityksestä työtyytyväisyyteen. Teoksessa M. Kunnari (toim.). Etätyön monet
mahdollisuudet. Viitattu 2.10.2019. Osoitteessa:
<https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=870c85a8-19ae-4d30-90a1-70ea8f26b649>

Rissanen, A. 2019. Väestön ikääntyminen ja keskittyminen aiheuttavat haasteita kunnille.
Viitattu 15.9.2019. Osoitteessa:
[https://valtioneuvosto.fi/artikkeli//asset_publisher/10623/vaeston-ikaantyminen-ja-
keskittyminen-aiheuttavat-haasteita-kunnille](https://valtioneuvosto.fi/artikkeli//asset_publisher/10623/vaeston-ikaantyminen-ja-
keskittyminen-aiheuttavat-haasteita-kunnille)

Saario, M. 2019. Digitalisaatio sallii asioiden tekemisen uudella tavalla – Onnistunut muutos
rakentuu alan asiantuntemuksesta. Viitattu 6.10.2019. Osoitteessa: [https://stm.fi/artikkeli/-
/asset_publisher/digitalisaatio-sallii-asioiden-tekemisen-uudella-tavalla-onnistunut-muutos-
rakentuu-alan-asiantuntemuksesta](https://stm.fi/artikkeli/-
/asset_publisher/digitalisaatio-sallii-asioiden-tekemisen-uudella-tavalla-onnistunut-muutos-
rakentuu-alan-asiantuntemuksesta)

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Digitalisaatio terveyden ja hyvinvoinnin tukena. Sosiaali-
ja terveysministeriön digitalisaatiolinjaukset 2025. Viitattu 6.10.2019. Osoitteessa:
[http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75526/JUL2016-5-hallinnonalan-
ditalisaation-linjaukset-2025.pdf](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75526/JUL2016-5-hallinnonalan-
ditalisaation-linjaukset-2025.pdf)

Sotepeda24/7 2018-2020. Viitattu 6.10.2019. Osoitteessa: <http://sotepeda247.fi/hanke/>

Suomen virallinen tilasto. 2012. Väestöennuste. Viitattu: 7.10.2019. Osoitteessa:
http://www.stat.fi/til/vaenn/2012/vaenn_2012_2012-09-28_tie_001_fi.html

Valtiovarainministeriö. 2019. Julkisen hallinnon digitalisaatio. Viitattu 15.9.2019. Osoitteessa:
<https://vm.fi/digitalisaatio>